Hastane ve Sağlık Kurumları İşletme Yönetimi Lisansüstü Tezlerinin İçerik Analizi ile İncelenmesi

Nurgül ERDAL[*], Filiz SİVASLIOĞLU[**]

Öz

Amaç: Sağlık, bireylerin kültürel, sosyal ve ekonomik olarak kazanımlarını elde etmelerini sağlayan temel haklarıdır. Ülkelerin önemli sorunlarından biri olan sağlık hizmetlerinin adil ve dengeli bir şekilde dağıtılması ulaşılmak istenen ortak bir hedeftir. Sağlık hizmetlerinde önemli yeri olan hastaneler, sağlığa ihtiyaç duyan bireylere sağlık hizmetlerini ayakta veya yatakta sunan sağlık kuruluşlarındandır. Bu çalışmada, hastane ve sağlık kurumlarında işletme yönetimi alanında yapılmış tezlerde bilimsel çalışmaların incelenmesi, bu tezlerin durumunun gözler önüne serilmesi ve eksiklerin belirlenerek önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır. Mevcut çalışmada, Türkiye'de yapılmış tezlerin eğilimleri içerik analizi ile ele alınmıştır. İncelenen tez çalışmaları, yıllar, üniversiteler, sağlık kurum ve birimleri, tez konuları ve çalışma yöntemleri bağlamında incelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda yüksek lisans tezlerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Ayrıca tezlerin devlet üniversitelerinde daha fazla yazıldığı ve en fazla Türkçe dili ağırlıklı olan tezlerin öne çıktığı görülmektedir. Tezler İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde daha yoğun üretilmiştir. Bu çalışmanın, ileride yapılacak çalışmalara yardımcı olabileceği öngörülmektedir.

Yöntem: Araştırma, 01.02.2023 ile 30.03.2023 tarihleri arasında Türkiye Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından *"hastane yönetimi"* anahtar kelimesi ile tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda, 367 teze ulaşılmıştır. Araştırmaya, 2000-2023 yılları arasında yazılanlar araştırmaya dâhil edilmiş ve bu tarihler dışındakiler alınmamıştır. Toplanan veriler WordArt, Microsoft Word 2015, Microsoft Excel ve SPSS paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçlar yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Bulgular: Toplam 367 lisansüstü tez incelenmiş olup bunların, 304 (%82,8) tanesi yüksek lisans, 55 (%15,0) tanesi doktora ve 8 (%2,2) tanesi tıpta uzmanlıktır. Büyük çoğunluğu devlet üniversitelerinde üretilmiş ve çoğunluğu Türkçe yazılmıştır. En fazla tez 2014-2018 yıllarında yazılmıştır. İstanbul ilinde ve Beykent Üniversitesinde en fazla tez yazılmıştır. Tez danışmanı olarak profosörler çoğunluktadır. Hastane ve sağlık kurumları yönetiminde en fazla tez üretilmiş olup bunu hemşirelik bölümü takip etmiştir. İşletme yönetimi anabilim dalı ve hastane ve sağlık yönetimi bilim dalında daha fazla tez yazılmıştır. Araştırma yöntemi olarak nicel araştırmalar çoğunluktadır. Örneklem olarak, sağlık çalışanları tercih edilmiştir.

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)
Geliş / Received: 06.08.2023 & **Kabul / Accepted:** 29.02.2024
DOI: https://doi.org/10.38079/igusabder.1338554
[*] Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi (Emekli), İstanbul, Türkiye.
E-posta: kaanomer.erdal@gmail.com ORCID https://orcid.org/0000-0002-2961-3906
[**] Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İİSBF, Lojistik Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye.
E-posta: fsivaslioglu@gelisim.edu.tr ORCID https://orcid.org/0000-0002-8524-6928

Hastane olarak devlet hastaneleri çoğunlukta olup verilerin büyük bir çoğunluğu anket yöntemiyle toplanmıştır. Sayfa sayıları ise 42-518 arasında değişmektedir.

Sonuç: Sağlık, birey ve toplumun gelişmişlik seviyesiyle yakından ilişkilidir. Sağlık işletmelerinin etkin ve verimli olarak işleyebilmesi için sağlık kurumları işletme yönetimini bilen, bilgili, etik kurallara bağlı, yeni nesil yöneticilere ihtiyaç vardır. Üniversitelerde bu boşluğu doldurmak ve sağlık kurumları için nitelikli yöneticiler yetiştirmek için birçok bölümler açmışlar ve müfredatlarını buna göre düzenlemişlerdir. Birçok sağlık çalışanı da tıbbi görevleri yanında hastane ve sağlık kurumları işletme yönetimi lisansüstü eğitim alarak sahada yerlerini almışlardır. Bu araştırma, güncel eğilimi belirlemek ve gelecekte de hangi konular hakkında çalışmalar yapılabileceğini göstermek için planlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hastane, sağlık kurumu, hastane yönetimi, lisansüstü tez, işletme.

Examination of Hospital and Health Institutions Business Management Postgraduate Theses with Content Analysis

Abstract

Aim: Health is the basic rights of individuals that enable them to achieve their cultural, social, and economic achievements. A fair and balanced distribution of health services, which is one of the important problems of countries, is a common goal to be achieved. Hospitals, which have an important place in health services, are among the health institutions that offer health services to individuals who need health standing up or in bed. This study aims to examine the scientific studies in the theses made in the field of business management in hospitals and health institutions, to reveal the status of these theses, and to identify the deficiencies and make suggestions. In the current study, the trends of the theses made in Turkey were considered by content analysis. The thesis studies were examined in the context of the years, universities, health institutions and units, thesis topics, and study methods. As a result of the findings obtained, it is seen that the majority of master's theses are. In addition, it is observed that theses are written more at state universities, and theses with the most emphasis on the Turkish language stand out. The theses were produced more intensively in Istanbul, Ankara, and Izmir provinces. It is thought that with this study, researchers can be helped in their studies.

Method: The research was scanned from the Turkish Higher Education Institution National Thesis Center database with the keyword "hospital management" between 01.02.2023 and 30.03.2023. As a result of the screening, 367 theses were reached. Those written between 2000 and 2023 were included in the research, and those written outside these dates were not included. The collected data was analyzed using WordArt, Microsoft Word 2015, Microsoft Excel, and SPSS package programs. The results were interpreted and suggestions were made.

Results: A total of 367 postgraduate theses were examined, of which 304 (82.8%) were master's degree, 55 (15.0%) were doctoral and 8 (2.2%) were medical specialization. The vast majority of them were produced at state universities and the majority were written in Turkish. Most of theses were written in 2014-2018. Most theses were written in Istanbul and Beykent University. Professors are the majority as thesis advisors. Most of theses were produced in the management of hospitals and health institutions, followed by the nursing department. More theses were written in the business management department and the hospital and health management department. Quantitative research predominates as a research method. As a

sample, healthcare workers were preferred. The majority of hospitals are public hospitals, and most of the data was collected by survey method. Page numbers vary between 42-518.

Conclusion: Health is closely related to the development level of the individual and society. For healthcare businesses to operate effectively and efficiently, there is a need for new-generation managers who know business management, are knowledgeable, and adhere to ethical rules. To fill this gap and train qualified managers for health institutions, universities have opened many departments and organized their curricula accordingly. Many healthcare professionals have taken their place in the field by receiving postgraduate education in business management of hospitals and health institutions, in addition to their medical duties. This research was planned to determine the current trend and to show which topics can be studied in the future.

Keywords: Hospital, health institution, hospital management, postgraduate thesis, business.

Giriş

Sağlık ve hastalık kavramları insanlar için çok önemlidir. Sağlık, birey ve toplumun yaşantısını şekillendirir ve ülkelerin kalkınmışlık düzeylerini belirler. Sağlık hizmetleri sisteminin ana unsuru olan hastaneler insanlık tarihinden itibaren var olmuşlar ve var olmaya da devam edeceklerdir. Hastane ve sağlık kurumlarının temel görevi; teşhis ve tedavi hizmetleri olmakla birlikte, eğitim, araştırma, rehabilitasyon ve koruyucu sağlık hizmetleri görevleri de vardır. Sağlık kurumlarında merkezde hasta olmak üzere; doktor, hemşire, hasta bakıcı, eczacı, laborant, sağlık teknisyeni, ebe, sekreter, yemek hizmetleri, temizlik hizmetleri, idari hizmetler vb. birçok meslek grubu bulunur. Bu meslek gruplarının bir arada koordineli olarak çalışması ve sağlık hizmetlerinin aksatılmadan devam ettirilmesi için profesyonel sağlık yöneticilerine ihtiyaç vardır. Sağlık yöneticileri bir yandan sürekli değişen ve gelişen teknolojiyi takip ederken diğer yandan sağlık çalışanlarına huzurlu bir ortam yaratmak ve memnuniyetlerini sağlamak için çaba harcarlar. Çalışan memnuniyeti sağlandığında hasta memnuniyeti de artacaktır.

Sağlık, acil çözümlenmesi gereken sorunların arasındadır. Sağlık kuruluşları ve hastaneler sağlık hizmetlerini istenilen düzeyde sunabilmek için, güncel teknolojiyi takip etmeli ve çalışanları geliştirmeli ve motive etmelidir. Sağlık hizmetlerini diğer hizmetlerden ayıran sebepler (hatanın tolere edilememesi, stoklanamaz olması, hizmetin üretildiği an tüketilmesi gerekliliği, uzmanlaşma seviyesinin yüksek olması, ikamesinin olmaması vb.[1] Tüm işletmelerde olduğu gibi, sağlık işletmeleri de yaşamlarını devam ettirebilmeleri için kâr etmek zorundadır. Fakat insan sağlığı söz konusu olduğu için kar ile hizmeti iyi dengelemek zorundadırlar[2,3]. Bireyler sağlık ihtiyaçlarını gerçekleştirmek ve biyo-psiko-sosyal iyilik elde etmek için sağlık kurumlarına

başvururlar[4]. Dünya nüfusunun ve ülke nüfusunun artması sağlık kurumlarına olan ihtiyacı da artırmaktadır. Hasta sayısı artığı gibi sağlık kurumu sayısı da hızla artmaktadır. Örneğin, 2021 yılında 1.547 hastane aktif olarak sağlık hizmeti vermiştir. 2020 yılında Sağlık Bakanlığı hastane sayısı 900 iken 2021 yılında 908'e, vakıf/ özel hastane sayısı ise 566 iken 571'e üniversite hastane sayısı da 68 olmuştur. Tablo 1' de Türkiye'deki bölgelere göre hastaneler görülmektedir[5].

Tablo 1. Türkiye'de bölgelere göre hastaneler

Bölgeler	**Sağlık Bakanlığı**	**Üniversite**	**Vakıf/ Özel**	**Toplam**
İstanbul	54	16	164	234
Batı Marmara	55	4	21	80
Ege	124	7	72	203
Doğu Marmara	81	4	54	139
Batı Anadolu	71	13	51	135
Akdeniz	84	8	88	180
Orta Anadolu	78	4	22	104
Batı Karadeniz	97	3	18	118
Doğu Karadeniz	70	1	12	83
Kuzeydoğu Anadolu	50	2	4	56
Ortadoğu Anadolu	61	3	17	81
Güneydoğu Anadolu	83	3	48	134
Türkiye	908	68	571	1.547

Kaynak: Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021 Haber Bülteni Yayımlanmıştır. Güncellenme Tarihi 27 Nisan 2023

Ülkemizde, en gelişmiş teknolojiye sahip araç gereçlerle donatılmış, entellektüel sermayesi yüksek, bilgili çalışanların bulunduğu, modern, donanımlı ve konforlu birçok hastane bulunmaktadır. En son açılan şehir hastaneleri de hizmete sunularak yönetim süreçleri ve daha birçok yönü ile bu işleyişe katkı sağlamaktadır[6]. Tablo 2'de ayrıntılı olarak görülmektedir. Ülkemizde bireyler kolaylıkla sağlık kurumlarına başvurabilmekte ve hizmet alabilmektedirler. Günümüzde hastane sayısının artmasına paralel olarak kişi başı hekime müracaat sayısı, hizmet alma ve yatak doluluk oranı artış göstermektedir[5].

Tablo 2. Sağlık hizmeti kullanım göstergesi

	Kişi Başı Hekime Müracat	Kişi Başı Diş Hekimine Müracat	Yatak Doluluk Oranı	Ortalama Kalış Süresi	Yatak Devir Hızı	Yatak Devir Aralığı
İstanbul	7,6	0,36	55,0	4,6	43,6	3,8
Batı Marmara	8,7	0,42	50,6	4,3	43,4	4,2
Ege	8,4	0,43	54,1	4,4	45	3,7
Doğu Marmara	8,1	0,47	60,6	4,5	49,5	2,9
Batı Anadolu	7,7	0,39	57,3	5,0	41,7	3,7
Akdeniz	8,4	0.35	59,2	4,2	51,1	2,9
Orta Anadolu	8,2	0,54	50,5	4,3	43,3	4,2
Batı Karadeniz	8,5	0,54	55,7	4,9	41,2	3,9
Doğu Karadeniz	8,5	0, 45	51,6	4,0	47,5	3,7
Kuzeydoğu Anadolu	7,1	0,60	52,6	4,5	42,6	4,1
Ortadoğu Anadolu	7,3	0,45	52,9	4,2	46,5	3,7
Güneydoğu Anadolu	7,6	0,36	57,3	3,6	57,3	2,7
Türkiye	8,0	0,41	55,7	4,4	46,3	3,5

Kaynak: Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021 Haber Bülteni Yayımlanmıştır. Güncellenme Tarihi 27 Nisan 2023

Hastaneler; ekonomik, verimli ve etkili olarak her türlü sağlık hizmetinin kesintisiz bir şekilde sunulduğu, eğitim, araştırma ve toplum sağlığı hizmetlerinin verildiği, çevreyi etkileyip çevreden etkilenen, karmaşık, maliyetli ve kendine has özellikleri olan ve profesyonel yönetim gerektiren sosyal kurumlardır[7]. Hastane yönetimi veya sağlık yönetimi sağlık sektöründe yer alan tüm paydaşların istek ve ihtiyaçlarını karşılama, yönetim ve süreçleri organize etme, işleyiş sırasında ihtiyaç duyulan hizmetlerin

verilmesi adına katkı sağlama misyonu olan bir alandır[8]. Bu yapı olarak multidisiplinerdir ve çıkış noktası ise yönetimdir[9]. Sağlık hizmetlerinin kesintisiz bir şekilde etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için başarılı bir şekilde yönetilmesi gereklidir[10,11]. Kurumlar bunu çeşitli uzmanlardan yararlanarak, komisyonlar ve komiteler kurarak gerçekleştirmelidir[12].

Sağlık kurumlarındaki yöneticiler çok farklı alanlardan profesyonel, yarı profesyonel ve yardımcı hizmet personelinin birlikte uyum içerisinde çalışmasını sağlamakla görevlendirilmişlerdir[13]. Bu kişiler pozitif yaklaşımları ile kurum çalışanlarına yaklaştıklarında çalışanların yüksek motivasyonları ile müşteri memnuniyeti sağlanacak, hem çalışan hemde işletmenin performansı olumlu yönde artacaktır[14]. Sağlık kurumu yöneticileri yaşanan tüm bu sorunların ve değişikliklerin doğasını anlamak için sağlık sistemini yakından takip etmelidir[15]. Sağlık kuruluşları maliyeti yüksek işletmelerdir. Özellikle tıbbi malzeme harcamaları toplam harcamaların önemli bir kısmını oluşturmaktadır[16]. Bu bağlamda hastanelerdeki hastane yöneticilerinin iletişim, finansal yönetim, stratejik düşünme, takım oluşturma, değişim yönetimi ve kriz yönetimi gibi bir çok alanda bilgi sahibi olması gereklidir.Sağlık ihtiyaçları acildir ve bu kararların doğru bir şekilde alınması gerekir[17].

Sağlık hizmeti sunan örgütler tıbbi kuruluş olmaları yanında ekonomik ve sosyal bir nitelik taşımaları nedeniyle alanında uzman sağlık yöneticilerine ihtiyaç duymaktadırlar. Ülkelerin sağlık hizmetleri etkili ve verimli devam ettirebilmeleri sağlık sistemleri üzerindeki kontrollerine bağlıdır[18]. Sağlık hizmetleri yönetiminin öneminin anlaşılmasıyla üniversitelerde bu konu ile ilgili önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programları açmışlardır[19]. Ülkemizde ve dünyada yaşanan değişimler eğitim sistemini de etkilemiş, değişen toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilen, yenilikçi, araştırmaya teşvik eden üniversiteler oluşmuştur[20]. Bu çalışma hastane ve sağlık kurumları işletme yönetiminin önemini vurgulamak, üniversite- toplum-devlet işbirliğini teşvik etmek ve sağlık sisteminin en iyi şekilde yönetilmesi için lisansüstü tezleri incelemek, eğilimleri belirlemek, çıkarımda bulunmak amacıyla gerçekleştirilmiş olup hastane yöneticilerine, öğrencilere, akademisyenlere, araştırmacılara yol göstermek için gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Önemi: Küreselleşme, bilginin kolay ulaşımı, teknolojik ilerlemeler, dünyada yaşanan değişimler sağlık işletmelerini de etkilemiştir. Sağlık işletmeleri profesyonel çalışanları ve teknolojik araç gereçleriyle maddi olarak yüksek

kaynaklar gerektirmektedir. Bu yüzden bu kurumların alanında uzman kişiler tarafından yönetilmeleri zorunludur. Bu ihtiyacı anlayan üniversiteler de lisansüstü programlar düzenleyerek ekonomiye ve topluma katkı sağlamaktadırlar. Bu araştırma, hastane ve sağlık kurumları yönetimi ile ilgili 2000 yılından 2023 yılına kadar yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesine yönelik güncel eğilimleri ortaya koymayı amaçlamaktadır.

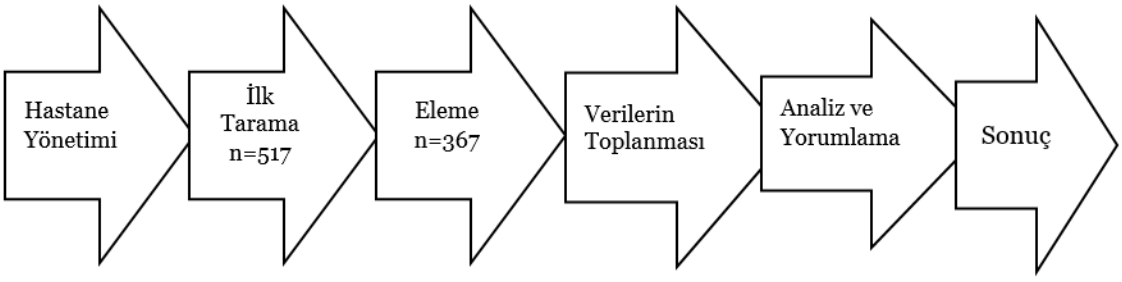
Araştırma Verileri ve Analiz Metodu

Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından (https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp) 01.02-2023-30.03.2023 tarihleri arasında "*hastane yönetimi*" anahtar kelimesiyle tarama gerçekleştirilmiş. Toplanan veriler, Word Art, Microsoft Word 2015, Microsoft Excel 2015 ve SPSS 26 paket programlarından yararlanılarak analiz edilmiştir**.**

Araştırma Diyagramı

Hastane yönetimi 2000-2022 yılları arasında yapılan hastane yönetimi ile ilgili lisansüstü tezleri incelenmiştir. 2000 yılından önce yazılan ve 2023 yılında yazılanlar araştırmaya dâhil edilmemiştir. Sadece hastane yönetimi ile doğrudan ilgili olanlar alınmıştır. Şekil 1'de araştırma diyagramı gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırma diyagramı

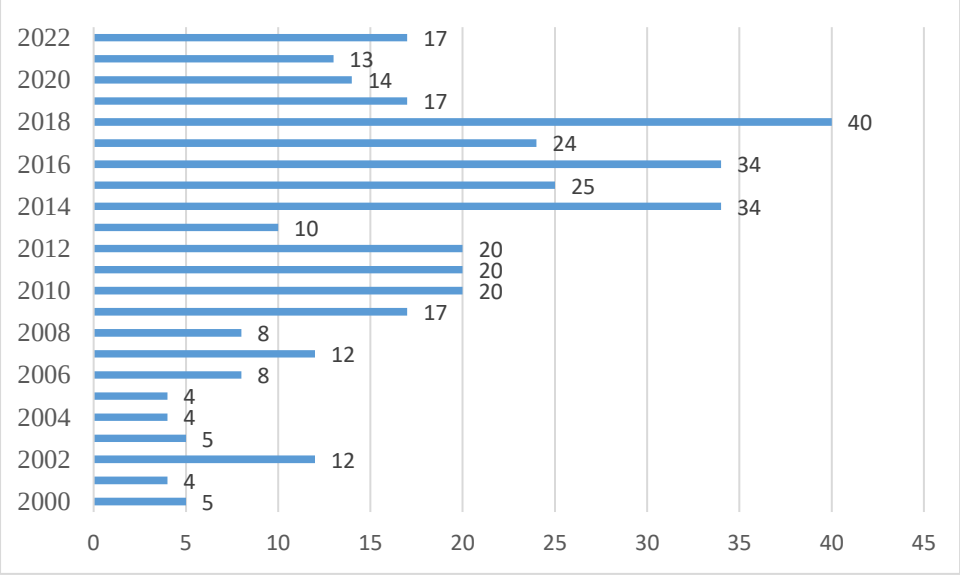
Bulgular

Resim 1. Kelime bulutu

Tez başlıklarında bulunan kelimelerin kullanım sıklığı büyük ve küçük harflerle yazılarak içerik resmedilmiştir. Bu uygulama araştırma veya çalışmaların hangi konulara yönelik olduğunu gösterir. Özellikle nitel çalışmalarda da sıklıkla kullanılmaktadır[21]. Resim 1'de görüldüğü gibi tez isimleri ele alınarak yapılan bu çalışmadaki kelime bulutu görselinde arama kelimesi olan "hastane yönetimi" kelimesinin sıklığının fazla olması nedeni ile dikkat çekmektedir.

Grafik 1. Hastane ve sağlık kurumu yönetimi ile ilgili tezlerin yazılma yılları

Grafik 1'de görüldüğü gibi 2000 yılında 5 tez (% 1,4) yazılmıştır. 2002 yılında tez sayısı 12 (%3,3) ye yükselmiştir. 2007 yılına kadar 4 (%1,1) -5 (%1,5) aralığında seyretmiştir. 2007 yılında yine 12 (%3,3) ye ulaşmıştır. 2009 yılında 17 (%4,6), 2010, 2011 ve 2012'de sayı 20 (%5,4) olmuştur. 2013 yılında düşüş yaşanmış 10 (% 2,7), 2014 sayı 34 (% 9,3) yükselmiştir. 2018' de 40 (%40,9) olmuş daha sonra tekrar düşüş yaşanmıştır. 2019-

2022 yılları arasında da 17 (%54,6) – 13 (%3,5) seyretmiştir. En fazla hastane yönetimi ile ilgili tez 2018 ve 2014 yıllarında yazılmıştır.

Tablo 3. Üniversitelere göre yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık frekans dağılımı

Üniversite	Yüksek lisans	Doktora	Tıp	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2	-		,5	,5
Adnan Menderes Üniversitesi	2	-		,5	1,1
Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	-		,5	1,6
Akdeniz Üniversitesi	2	1		,8	2,5
Anadolu Üniversitesi	2	-		,5	3,0
Ankara Üniversitesi	11	4		4,1	7,1
Ankara Hacı Bayram Üniversitesi	2	-		,5	7,6
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	-	-	1	,3	7,9
Atatürk Üniversitesi	1	-		,3	8,2
Atılım Üniversitesi	4	-		1,1	9,3
Avrasya Üniversitesi	2	-		,5	9,8
Bahçeşehir Üniversitesi	3	1		1,1	10,9
Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi	1	-		,3	11,2
Başkent Üniversitesi	4	1		1,4	12,5
Beykent Üniversitesi	52	1		14,4	27,0
Bezmialem Vakıf Üniversitesi	-	1		,3	27,2
Boğaziçi Üniversitesi	1	-		,3	27,5
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2	-		,5	28,1
Cumhuriyet Üniversitesi	2	-		,5	28,6
Çağ Üniversitesi	1	-		,3	28,9
Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi	3	1		1,1	30,0
Çukurova Üniversitesi	2	1	1	1,1	31,1
Dicle Üniversitesi	-	1		,3	31,3
Dokuz Eylül Üniversitesi	22	2		6,5	37,9
Dumlupınar Üniversitesi	5	1		1,6	39,5
Ege Üniversitesi	4	1	1	1,6	41,1
Erciyes Üniversitesi	1	-		,3	41,4

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	-	-	1	,3	41,6
Fırat Üniversitesi	1	1		,5	42,0
GATA Üniversitesi	1	1		,5	42,5
Gazi Üniversitesi	21	5	2	7,6	50,1
Gaziantep Üniversitesi	2	-		,5	50,7
Gebze Üniversitesi	-	1		,3	51,0
Gümüşhane Üniversitesi	2	-		,5	51,5
Hacettepe Üniversitesi	18	4	1	6,3	57,8
Haliç Üniversitesi	5	-		1,4	59,1
İnönü Üniversitesi	1	1		,5	59,7
İstanbul Arel Üniversitesi	2	-		,5	60,2
İstanbul Bilim Üniversitesi	6	-		1,6	61,9
İstanbul Esenyurt Üniversitesi	2	-		,5	62,4
İstanbul Kültür Üniversitesi	2	1		,8	63,2
İstanbul Medipol Üniversitesi	4	1		1,4	64,6
İstanbul Okan Üniversitesi	6	2		2,2	66,8
İstanbul Teknik Üniversitesi	1	-		,3	67,0
İstanbul Üniversitesi	24	3		6,8	73,8
İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Üniversitesi	1	-		,3	74,1
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	2	-		,5	74,7
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	2	-		,5	75,2
Kadir Has Üniversitesi	3	-		,8	76,0
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	-		,3	76,3
Karabük Üniversitesi	2	-		,5	76,8
Karadeniz Teknik Üniversitesi	5	1		1,6	78,5
Kayseri Üniversitesi	1	-		,3	78,7
Kocaeli Üniversitesi	2	1		,8	79,6
Koç Üniversitesi	1	-		,3	79,8
Maltepe Üniversitesi	1	-		,3	80,1
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	2	-		,5	80,7
Marmara Üniversitesi	14	5		5,2	85,8

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	-		,3	86,1
Mimar Sinan Üniversitesi	1	-		,3	86,4
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	-		,5	86,9
Namık Kemal Üniversitesi	2	-		,5	87,5
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	-	1		,3	87,7
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	1	-		,3	88,0
Pamukkale Üniversitesi	1	-		,3	88,3
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	-	1	1	,5	88,8
Sakarya Üniversitesi	-	1		,3	89,1
Selçuk Üniversitesi	6	3		2,5	91,6
Sivas Cumhuriyet üniversitesi	2	-		,5	92,1
Süleyman Demirel Üniversitesi	8	2		2,7	94,8
Toros Üniversitesi	1	-		,3	95,1
Trakya Üniversitesi	4	-		1,1	96,2
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	3	-		,8	97,0
Ufuk Üniversitesi	1	-		,3	97,3
Uludağ Üniversitesi	-	1		,3	97,5
Üsküdar üniversitesi	3	2		1,4	98,9
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	3	-		,8	99,7
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	-	1		,3	100,0
Toplam	304	55	8	100,0	

Tablo 3'de görüldüğü gibi 367 tez incelenmiştir. Bunların 304'ü (%82,8) yüksek lisans, 55'i (% 15,0) doktora ve 8'i (%2,2) tıpta uzmanlıktır. Bu tezlerin 356'sı (% 7,0) Türkçe ve 11'i (%3,0) İngilizce olarak yazılmıştır. 253 (%68,9) tez devlet üniversitelerinde, 114 (%31,1) tez vakıf/ özel üniversitelerde yazılmıştır. Enstitüler ise, 206'sı (%5,6) Sosyal Bilimler Enstitüsü; 122'si (33,2) Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 15'i (%4,1) Lisansüstü Eğitim Enstitüsü; 13'ü (%3,5) Fen Bilimleri Enstitüsü; 7'si (%1,9) Tıp Fakülteleri ve 4'ü (%1,1) Eğitim Bilimleri Enstütüsünde üretilmiştir. Tezlerin danışmanlarının ise çoğunluğu, 136'sı (%37,1) profesördür. 95'i (%25,9) doçent, 44'ü (%12,0) doktor öğretim üyesi, 80'i (%21,8) yardımcı doçent, 7'si (%1,9) doktor veya uzmandan oluşmuştur. Tezlerin sayfa sayıları ise 42-518 sayfa arasında değişmektedir. Bu tezlerin büyük bir çoğunluğu 72'si (%19,6) 151-200 sayfa aralığındadır. Hastane yönetimiyle ilgili en fazla tez Beykent

Üniversitesi'nde 52 yüksek lisans ve 1 doktora (%14,4) yazılmıştır. Bunu 24 yüksek lisans ve 3 doktora tezi (%6,8) ile İstanbul Üniversitesi, 21 yüksek lisans ve 5 doktora ve 2 tıpta uzmanlık ile (%7,6) Gazi Üniversitesi takip etmiştir. Toplam 8 adet tıp fakültesinde hastane yönetimiyle ilgili tez yazılmıştır. Bunlar, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı/Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Acil Tıp Ana Bilim Dalı/Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Acil Tıp Ana Bilim Dalı/Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı/Sağlık Bilimleri Üniversitesi/Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Tıp Ana Bilim Dalı ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Ana Bilim Dalında 1 er, Tıpta Yeterlilik ve Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Acil Tıp Ana Bilim Dalı'nda ise toplam 2 hastane yönetimi ile ilgili tez yazılmıştır. En çok tez İstanbul 152 (% 41,4), Ankara 83 (% 22,6) ve İzmir 29 (%7,9) olarak görülmektedir. Bununda sebebi üniversitelerin bu şehirlerde yoğunlaşmış olmasıdır.

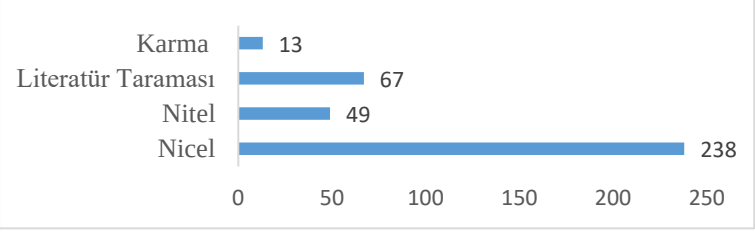
Tablo 4. Hastane yönetimi konulu tez konuları

Bölüm	**Sıklık**	**Geçerli Yüzde**	**Kümülatif Yüzde**
Beslenme ve Diyetetik	1	,3	,3
Bilgi ve Bilgi Yönetimi	1	,3	,5
Bilgisayar Mühendisliği	1	,3	,8
Bilim ve Teknoloji	1	,3	1,1
Biyoistatistik	1	,3	1,4
Biyomedikal	1	,3	1,6
Biyoteknoloji	1	,3	1,9
Çalışma Ekonomisi	1	,3	2,2
Deontoloji ve Tıp Tarihi	1	,3	2,5
Diş Hekimliği	1	,3	2,7
Eğitim ve Öğretim	2	,5	3,3
Eczacılık ve Farmakoloji	1	,3	3,5
Ekonometri	3	,8	4,4
Endüstri Mühendisliği	6	1,6	6,0
Fizyoterapi	1	,3	6,3
Halk Sağlığı	6	1,6	7,9

Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi	273	74,4	82,3
Hemşirelik	31	8,4	90,7
İlk ve Acil Yardım	3	,8	91,6
Hukuk	1	,3	91,8
İşletme	17	4,6	96,5
Maliye	8	2,2	98,6
Kamu Yönetimi	1	,3	98,9
Mimarlık	1	,3	99,2
Siyaset Bilimi	1	,3	99,5
Sosyal Hizmetler	1	,3	99,7
Tıp	1	,3	100,0
Toplam	367	100,0	

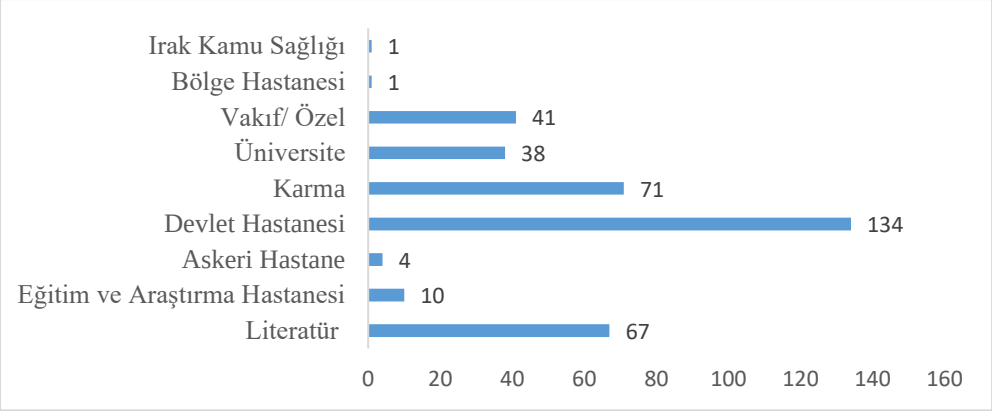
Tablo 4'de hastane yönetimi ile ilgili tezlerin konuları görülmektedir. Hastane ve sağlık kurumları yönetiminde en fazla tez 273 (%74,4) yazılmıştır. Bunu hemşirelik 31 (%8,4) takip etmektedir. Hastane yönetimi ilgili tezlerin büyük çoğunluğu işletme yönetimi anabilim dalı 143 (%39,0) bölümünde yazılmıştır. Hastane ve sağlık kurumları geniş bir konu olan işletme bölümünün içindedir. Bunu 62 (%16,9) ile hastane ve sağlık kurumları yönetimi anabilim dalı takip etmektedir. Hastane ve sağlık kurumları yönetimi bilim dalı en fazla tezi 82 (%22,3) üretmiştir. Bunu işletme bilim dalı 52 (%14,2) ve sağlık yönetimi bilim dalı 45 (%12,5) takip etmektedir.

Grafik 2. Tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri

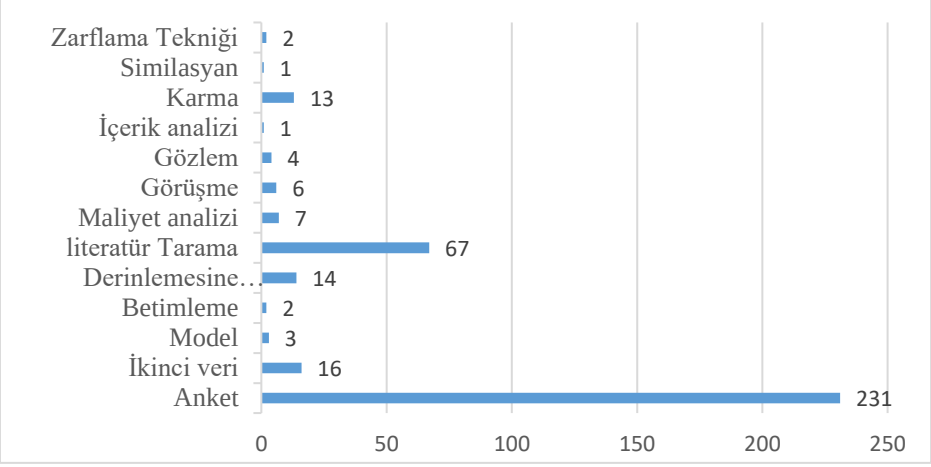
Grafik 2'de görüldüğü gibi 238 tezde (%64,9) nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bunu 67'si literatür taraması, 49'u (%13,4) nitel araştırma ve 13'ü (%3,5) karma araştırma izlemiştir.

Grafik 3. Araştırma yapılan hastaneler

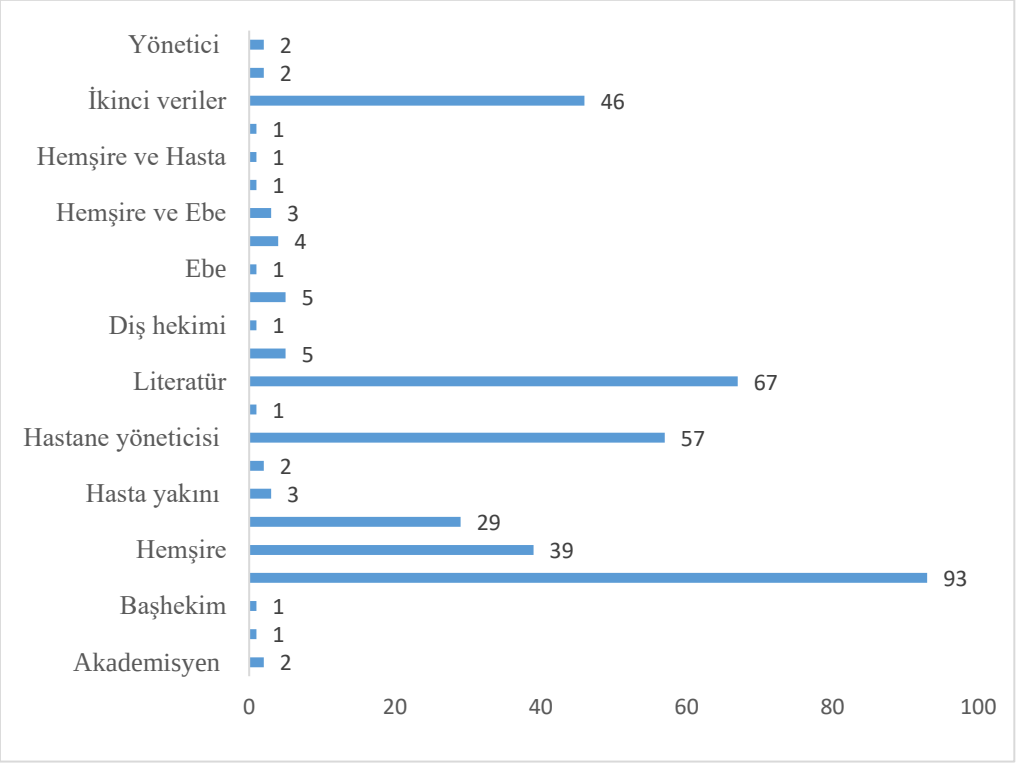
Grafik 3'de görüldüğü gibi, 367 tezin 67'si (%18,3) literatür taramasıdır. 10'u (%2,7) eğitim ve araştırma hastanesinde, 4'ü (%1,1) askeri hastanede, 134'ü (%36,5) devlet hastanesinde, 71'i (%19,3) karma, 38'i (%10,4) üniversite hastanesinde, 41'i (%11,2) özel/vakıf hastanesinde 1'i (% 0,3) bölge hastanesinde ve (% 0,3) Irak bölge hastanesinde gerçekleştirilmiştir.

Grafik 4. Araştırma teknikleri

Grafik 4'de araştırma teknikleri görülmektedir. En fazla nicel araştırma yapılmış ve anket tekniği 231 (%69,1) uygulanmıştır. Bunu 69 (%18,8) literatür taraması takip etmiştir.

Grafik 5. Araştırma örneklemi

Grafik 5'de araştırmaların örneklemi görülmektedir. Sağlık çalışanlarının tümünü içeren 93 (%25,3) çalışmalar oldukça fazladır.

Tartışma

Türkiye'de ve dünyada sağlık hizmetleri gelişen teknolojiye paralel olarak oldukça ilerlemiştir. Önceleri tedavi olmak için yurtdışına giden vatandaşlarımız bugün rahatlıkla ülkemizde tedavi olabilmekte ve başarılı sonuçlar elde edebilmektedir. Türkiye'deki hastanelerin başarısı sağlık işletmelerinin profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmesiyle ilişkilidir. Önceleri başhekim ve başhemşirelerle yönetilen sağlık kurumlarına ek olarak hastane müdürleri de dâhil olmuş ve özellikle tıbbi konular dışında yönetim uygulamalarında da başarı sağlamışlardır. 2000'li yıllardan sonra üniversiteler sağlık yönetimiyle ilgili bölümlerin sayısını artırmışlar ve bunu lisansüstüne de taşımışlardır. Bu çalışmada, yüksek lisans tezleri çoğunluktadır. Devlet üniversitelerinde yazılanlar çoğunluktadır ve yazı dillerinin büyük bir kısmı Türkçedir. 2014 ve 2018 yıllarında tezler daha fazla yazılmıştır. Tezlerin en fazla üretildiği şehir ise İstanbul'dur. Bunu Ankara ve İzmir izlemektedir. Bunun da sebebi üniversitelerin bu şehirlerde yoğunlaşmasıdır. Danışman olarak profesörler çoğunluktadır. En çok tez üreten üniversitelerin başında Beykent Üniversitesi gelmektedir. Bunu İstanbul

Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi takip etmektedir. Tezler konulara göre ayrıldığında hastane ve sağlık kurumları yönetimi ile ilgili olanlar en fazladır, bunu da hemşirelik takip etmektedir. İşletme yönetimi anabilim dalı ve hastane ve sağlık kurumları bilim dalında en fazla tez yazılmıştır. Nicel araştırmalar çoğunlukta olup, örneklem olarak en fazla sağlık çalışanı, hastane olarak devlet hastaneleri, yöntem olarak anket tekniği çoğunluktadır. Sayfa sayıları ise 42-518 arasında değişmektedir. 2000 yıllardan sonra sağlık yönetimiyle ilgili bölümlerin çeşitliliği, sağlık yönetimi, sağlık işletmeciliği, hastane ve sağlık kurumları yönetimi, sağlık yöneticiliği gibi bölümlerin hızla artması ile vakıf ve devlet üniversiteleri müfredatlarını değiştirmişler ve bu bölümlere kaymaya başlamışlardır. Ayrıca ikinci öğretim, uzaktan eğitim, açık öğretim gibi seçeneklerin artması lisansüstü eğitimleri artırmıştır. Bu yüzden yüksek lisans tez sayısı doktoraya göre fazladır. Doktora eğitiminin uzunluğu, vakıf üniversitelerinde ücretin fazlalığı, ALES ve yabancı dil sınavlarının zorunluluğu doktora eğitimini olumsuz etkilemektedir. Doktora tez sayısının da bu doğrultuda azaldığı görülmektedir.

Sağlık yönetimiyle ilgili birçok bibliyometrik araştırma yapılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır. Bayın (2015) sağlık turizmi alanında yapılmış lisansüstü tezleri incelemiştir[22]. Potaş (2017), çalışmasında sağlık hizmetlerinin yönetimi alanında yapılmış tezleri incelemiştir[23]. Gül vd. (2015) sağlık yönetiminde yazılan lisansüstü tezleri incelemiştir[24]. İnam ve Koç, Tütüncü (2017) ise sağlık alanında tezleri araştırmıştır[25]. İlhan (2017), sağlık kurumları yönetimi alanında yönetim ve organizasyon ilgili tezleri incelemiştir[26]. Şahin ve Ocak (2019), sağlık yönetimiyle ilgili tezleri analiz etmiştir[19]. Koçyiğit ve Altsoy (2021), sağlık hizmetlerinde yönetim muhasebesi ile bibliyometrik bir analizleri incelemiştir[27]. Akbulut (2020), "Sağlıkta Maliyet" üzerine yapılan tezleri incelemiştir[28]. Aydın vd. (2023), sağlık yönetimi ana bilim dalında yürütülen Covid-19 konulu tezleri araştırmıştır[29]. Fidan Türkön ve Eke (2022), Türkiye'de sağlık sektöründe kamu özel ortaklığı üzerine yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizini araştırmıştır[30]. Koçyiğit ve Şenay (2018), sağlık yönetimiyle ilgili muhasebe ve finansman alanında yazılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi[31]; Santaş (2017) sağlık ekonomisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesini gerçekleştirmiştir[32]. Eke ve Zeybek (2020) ise, sağlık yönetimi alanında ulusal ve uluslararası dergide yayınlanan makaleleri incelemiştir[33]. Bu çalışma, Potaş (2017), Gül vd. (2015), Şahin ve Ocak'ın (2019) yaptıkları bibliyometrik incelemelerle benzerlikler taşımaktadır.

Sonuç

Küreselleşme, teknolojik ilerlemeler, şiddetli rekabet ortamı, bilgiye kolay ulaşım, sağlık turizmi vb. sağlık sektörünü derinden etkilemiş ve sağlık kurumlarının yönetimini değiştirmiştir. Sağlık kurumlarına tıbbı yönetici yanında finansal, örgütsel, yönetsel faaliyetleri en iyi şekilde takip edebilen, yeni gelişmelere açık, takipçilerini sürükleyebilen yöneticiler alma yoluna gitmişlerdir. Üniversiteler, bireylerin ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda ve toplumun refahının artırılmasında önemli görevler üstlenmektedir. Her meslek için nitelikli insan yetiştirmektedirler. Ülkelerin ekonomik olarak güçlü olması ve refah seviyesinin yüksek olması da üniversiteler, toplum, devlet işbirliğinin güçlü olmasına bağlıdır. Bu çalışmaya konu olan lisansüstü eğitimin amacı, akademik personel, nitelikli iş gücü, araştırmacı, uzman yetiştirmektir. Lisansüstü eğitimde yüksek lisans tezlerinin daha fazla yapılmış olmasına rağmen doktora tezlerinin azlığı dikkat çekmektedir. Gelecekte de hastane ve sağlık kurumları yönetimine dair güncel konularla ilgili doktora tezlerinin yapılması önerilmektedir. Özellikle yeni teknolojik uygulamaların hastaneye kattıkları, liderlik, çalışanların güçlendirilmesi, çalışanların memnuniyet ve motivasyonu ile ilgili çalışmaların yapılması önerilir. Bu inceleme, Türkiye Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilen verilerle sınırlıdır. Web of Science, Scobus ve Ulakbim veri tabanlarındaki makalelerin incelenmesi ile daha anlamlı ve genellenebilir sonuçlar elde edilebilir.

KAYNAKLAR

1. Biçer İ, Ömürgönülşen M. Sağlık kurumlari yöneticilerinin tedarik zinciri yönetimi algılarının belirlenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. 2019;22(3):599-618.

2. Güner S, Köse I. A new approach that proposes TRIZ as a creative problem-solving technique in health services. *Research Journal of Business and Management*. 2020;7(2):67-79.

3. Çırpan H, Güner Ş. Kaotik durumlarda hastane yönetimi ve liderlik: Kovid-19 salgını üzerine nitel bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 2021;12(30):449-465.

4. Canatan-Gençer Ç, Er F, Barut B, Kara Y. Koruyucu sağlık hizmetlerinin sunumunda sosyal hizmet mesleğinin önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 2021;32(3):1125-1142.

5. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021 Haber Bülteni Yayımlanmıştır. Güncellenme Tarihi 27 Nisan 2023.

6. Gökkaya D, Erdem R. Türkiye'de kamu özel ortaklığı bağlamında şehir hastanelerinin değerlendirilmesi: nitel bir araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. 2021;(31):73-96.

7. Ağırbaş İ. *Hastane Yönetimi ve Organizasyon*. Siyasal Kitabevi. 2 Baskı,2016.

8. Yorulmaz M. Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin bölümü tercih etme nedenlerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergi*si. 2019;22(1):74-82.

9. Ertaş MF. Sağlık yönetimi alanındaki yayınların metin madenciliği kullanılarak değerlendirilmesi üzerine bir çalışma: sağlık yönetimi ve metin madenciliği. *TRK Dergisi*. 2022;3(2):25–34.

10. Böker Z, Çetin O. Sağlık sektöründe ABC-VED AHP ve Topsis yöntemleri kullanılarak çok kriterli stok sınıflandırması. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*. 2020;15(53):178-208.

11. Yarar O, İnce Ö. *Sağlık Kuruluşlarında Hasta Hizmetleri*. Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri; 2017.

12. Özdinç Ö, Yılmaz N. Hastane yönetiminde profesyonel destek ağı: sosyal ağ analizi uygulaması. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. 2022;25(4):839-860.

13. Tengilimoğlu D, Işık O, Akbolat M. *Sağlık İşletmeleri Yönetimi*. (Geliştirilmiş 4. Basım), Ankara: Nobel Yayıncılık;2012.

14. Lombardi J. The road to leadership in SPN. *Journal of Pediatric Nursing*. 2017;34:96-97.

15. Ginter PM, Duncan WJ, Swayne LE. The Strategic Management of Health Care Organizations. New Jersey: *John Wiley* & Sons,2018.

16. Korkmaz E, Güner M. Stok kontrolünde ABC ve VED analizi yöntemlerinin kullanılması: bir üniversite Hastanesi Covid-19 servislerinde uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 2022;(93):1-18.

17. Falcone RE, Satiani B. Physician as hospital chief executive officer. *Vascular and Endovascular Surgery*. 2008;42(1):88-94.

18. Alp S, Ağırbaş İ. OECD ülkeleri sağlık hizmetleri arzı ve talebi: örnek uygulama. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2023;22(46):46-68.

19. Şahin T, Ocak S. Türkiye'de sağlik yönetimi disiplininde yürütülen tezlerin bibliyometrik analizi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. 2019;22(3):543-558.

20. Koyuncuoğlu D. Gelecek nesil üniversiteler: bir model önerisi. *Five Zero*. 2023;3(1):127-145.

21. Yorulmaz M, Baykan Y. Türkiye'de liman işletmeciliği alanında yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Deniz Taşımacılığı ve Lojistiği Dergisi*. 2022;3(2):98-111.

22. Bayın G. Türkiye'de sağlık turizmi alanında yapılan lisansüstü tezlerin içerik değerlendirmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 2015;17(28):49-55.

23. Potaş N. Sağlık hizmetleri yönetimine ilişkin Türkiye'de yayınlanan lisansüstü tezlerin analizi 2014-2017. *Electronic Turkish Studies*. 2017;12(21):447-460.

24. Gül İ, Yeşiltaş A, Keklik B. Sağlık yönetimi lisansüstü programlarında yapılan tezlerin profili. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2015;7(13):231-244.

25. İnam Ö, Koç Tütüncü S, Türkiye'de sağlık alanında toplam kalite yönetimi konusunda yapılmış tez profillerinin incelenmesi (2012-2016). *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017;(2):109-122.

26. İlhan A. Sağlık kurumları yönetimi literatüründe akademik bir inceleme alanı olarak yönetim ve organizasyon üzerine yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi ile incelenmesi. 1. *Uluslararası 11. Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi E-Bildi*ri Özet Kitabı, 13-15 Ekim 2017, Trabzon.

27. Koçyiğit SÇ, Altsoy S. Sağlık hizmetlerinde yönetim muhasebesi alanında bibliyometrik bir analiz. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 2021;13(2):1384-1396.

28. Akbulut F. Türkiye'de sağlık alanında maliyet üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 2020;11(28):815-828.

29. Aydın GZ, Doğanyiğit PB, Demirci HF. Sağlık yönetimi ana bilim dalında yürütülen Covid-19 konulu tezlerin bibliyometrik analizi. 2023;54:5. *Uluslararası 15. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi*.

30. Fidan Türkön B, Eke E. Türkiye'de sağlık sektöründe kamu özel ortaklığı üzerine yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi: Yöktez ve Dergipark incelemesi. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*. 2022;13(35).

31. Koçyiğit SÇ, Şenay F. 1978-2018 yılları arasında Türkiye'de sağlık yönetimi anabilim dalı/bilim dalında muhasebe ve finansman alanında yazılan lisansüstü

tezlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 2018;21(2):303-312.

32. Santaş F. Sağlık ekonomisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergis*i. 2017;9(19):85-93.

33. Eke E, Zeybek M, Zeybek D. Ö. Sağlık yönetimi alanında ulusal ve uluslararası dergide yayınlanan makaleler üzerine bir araştırma. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*. 2020;2(1):1-10.